

**AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS
PILIEČIŲ NUOSAVYBĖS TEISIŲ Į IŠLIKUSĮ NEKILNOJAMĄJĮ TURTĄ ATKŪRIMO
ĮSTATYMO NR. VIII-359 21 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, įstatymų projektų tikslai ir uždaviniai.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo procesas 2026 m. dar nėra pasibaigęs. Vilniaus mieste 2026 m. liepos 1 d. nuosavybės teisės dar neatkurtos 500 piliečių į bendrą apie 700 ha žemės plotą. Beje Vilniuje 830 piliečiams yra priimti sprendimai dėl nuosavybės teisių atlyginimo pinigais bendrai 536000 Eurų sumai bet šie sprendimai nėra įgyvendinti, pinigai dar nėra išmokėti. Viena iš pagrindinių priežasčių, kodėl nėra galimybės visapusiškai užbaigti aptariamo proceso, yra asmenų teisėtų interesų ir lūkesčių netenkinanti kompensacija pinigais už miesto teritorijoje negražinamą valstybės išperkamą žemę, kurios dydis yra tik 2982 Eurai už 1,00 ha mieste turėtos žemės plotą. Šiuo metu galiojantis Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymas (toliau – Atkūrimo įstatymas), nenumato jokio kito alternatyvaus galimai pritaikytino atlyginimo būdo, išskyrus piniginę kompensaciją, kuri įvertinus realią neišpirtos žemės ar jos dalies rinkos vertę, yra neadekvačiai maža. Atsižvelgiant į tai, ir siekiant užtikrinti nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo procesą, egzistuoja realus poreikis inicijuoti Atkūrimo įstatymo pakeitimus, kurie asmenims suteiktų teisę teikti prašymus pakeisti savo valią dėl atlyginimo būdo ir prašyti už valstybės išperkamą žemę arba jos dalį turėtą miestuose, už kurią nėra atlyginta, atlyginti lygiaverčiu miško plotu iš laisvos valstybinės žemės fonde esančių valstybinių miškų, rezervuotų nuosavybės teisėms atkurti, kaimo vietovėje. Šis projektas taipogi leis piliečiams, kuriems priimtas sprendimas dėl nuosavybės teisių atkūrimo kompensuojant pinigais, bet jei šis sprendimas nėra įvykdytas, pakeisti valią dėl atlyginimo būdo ir pasirinkti miško sklypą kaimo vietovėje. Pažymėtina, kad atlyginimas lygiaverčiu miško sklypu kaimo vietovėje už miesto teritorijoje valstybės išperkamą žemę, nėra naujas atkūrimo būdas, nes Atkūrimo įstatymas tokią galimybę numatė piliečiams nuo 2014 m. lapkričio 1 d. iki 2024 m. gegužės 1 d.

Manytina, kad įgyvendinus Atkūrimo įstatymo pakeitimus bus užtikrinta ne tik, kad piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo procesas būtų pilnai užbaigtas, išvengiant tolesnių teisinių ginčų, bet ir bus sukurta galimybė piliečiams atlyginti miško žemę, kuri pagal savo pobūdį ženkliai labiau atitiks neišpirtos žemės ar jos dalies realią rinkos vertę. Taigi Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo Nr. VII-359 21 straipsnio pakeitimo įstatymo projektu siekiama suteikti teisę asmenims nuo 2027 m. sausio 1 d. iki 2027 m. gruodžio 31 d. pakeisti sprendimą dėl neatkurtos žemės atlyginimo būdo ir vietoje fiksuotos piniginės kompensacijos leisti pasirinkti lygiavertį laisvą miško žemės plotą kaimo teritorijoje.

Atkreiptinas dėmesys, kad yra pakankamas laisvos valstybinės žemės fonde esančių nuosavybės teisėms atkurti nepanaudotų valstybinių miškų plotas. Nacionalinėje žemės tarnybos internetiniame puslapyje (www.nzt.lt) yra paskelbtas laisvas valstybinės žemės fondas, tame skaičiuje miško fondas. Pavyzdžiui vien tik Vilniaus apskrities Šalčininkų rajono Gerviškių seniūnijos Gerviškių kadastro vietovėje 2026-04-02 patvirtintas laisvas valstybinių miškų žemės fondas – 564 ha.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai.

Įstatymų projektus parengė Lietuvos Respublikos Seimo nariai: Jaroslav Narkevič, Rita Tamašunienė, Česlav Olševski.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

Šiuo metu Atkūrimo įstatymo 21 straipsnio numatyta, kad piliečiai, pateikę prašymus atkurti nuosavybės teises į žemę, esančią miestams priskirtose teritorijose, įskaitant žemę, esančią miestams priskirtose teritorijose po 1995 m. birželio 1 d., iki 2024 m. gegužės 1 d. šio įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 3 punkte nustatyta tvarka gali prašyti perduoti neatlygintinai nuosavybėn naują žemės sklypą individualiai statybai kitame tos pačios savivaldybės teritorijoje esančiame mieste ir (ar) pakeisti savo valią dėl atlyginimo būdo ir prašyti už valstybės išperkamą žemę arba jos dalį, už kurią nėra atlyginta, atlyginti lygiaverčiu miško plotu iš laisvos valstybinės žemės fonde esančių valstybinių miškų, rezervuotų nuosavybės teisėms atkurti, kaimo vietovėje, išskyrus valstybės įmonei Valstybinių miškų urėdijai Vyriausybės nutarimu numatytus perduoti laisvos valstybinės žemės fonde esančius valstybinius miškus kompleksinei miškų ūkio veiklai vykdyti pagal Valstybinės miškų tarnybos parengtas miškų tvarkymo schemas, jeigu sprendimas dėl nuosavybės teisių atkūrimo nepriimtas arba priimtas, bet iki prašymo pakeisti valią dėl atlyginimo būdo pateikimo dienos neįvykdytas arba iš dalies įvykdytas. Taigi asmenys, kurie valios pakeisti atlyginimo būdą ir prašyti už valstybės išperkamą žemę arba jo dalį, už kurią nėra atlyginta, atlyginti lygiaverčiu miško plotu, nepareišė iki 2024 m. gegužės 1 d., susiduria su problema, kad vienintelis likęs atlyginimo būdas, vadovaujantis Atkūrimo įstatymo 16 straipsnio 9 dalies 6 punktu, yra tik pinigais – išperkant žemę, kuri nustatyta tvarka buvo priskirta miestų teritorijoms, įskaitant žemę, esančią miestams priskirtose teritorijose po 1995 m. birželio 1 d. Taigi šiuo metu galiojantis teisinis reglamentavimas iš esmės negali patenkinti piliečių, kurių žemės atkūrimo procesas nėra pasibaigęs, teisėtų ir pagrįstų lūkesčių į teisingą atlyginimą.

Pažymėtina, kad Atkūrimo įstatymo preambulėje yra nustatyta, kad Lietuvos Respublikos Seimas pabrėždamas, kad tėtinių nuosavybės teisių atkūrimas grindžiamas 1991 m. birželio 18 d. Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ nuostata – Lietuvos Respublikos piliečiams gražinamas išlikęs nekilnojamasis turtas, o jei šios galimybės nėra, teisingai už jį atlyginama. Simbolinės 2982 Eurų už 1 ha miestuose turėtos valstybės išperkamos žemės piniginės kompensacijos išmokėjimas negali būti laikomas teisingu atlyginimu ir tokiu būdu nėra įgyvendinamas valstybės prisiimtas išpareigojimas teisingai atlyginti piliečiams už jų turėtą svetimos valdžios 1940 m. liepos 22 d. nacionalizuotą nekilnojamąjį turtą.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Atsižvelgiant į 3 punkte išdėstytą problemą, Įstatymo projekto 1 straipsniu siūloma pakeisti Atkūrimo įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje nustatytą terminą pakeisti savo valią dėl atlyginimo būdo ir prašyti už valstybės išperkamą žemę arba jos dalį, už kurią nėra atlyginta, atlyginti lygiaverčiu miško plotu iš laisvos valstybinės žemės fonde esančių valstybinių miškų, rezervuotų nuosavybės teisėms atkurti, kaimo vietovėje. Įstatymo projektu siūloma numatyti datą išreikšti valią nuo 2027 m. sausio 1 d. iki 2027 m. gruodžio 31 d. Tuo atveju, jeigu asmenys valios nepakeistų iki minėtos siūlomos naujos datos, jiems turėtų būti išmokamas likęs atlyginimas išskirtinai tik pinigais. Įgyvendinus Įstatymo projektu siūlomus pakeitimus, būtų užtikrinta nuosavybės teisių atkūrimo proceso pabaiga, kartu suteikiant galimybę piliečiams, kurių atžvilgiu procesas nėra pasibaigęs, teisę pasinaudoti realiai neatkurto turto rinkos vertei prilygintą atlyginimo būdą – laisvą miško žemę.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Numatoma, kad Atkūrimo įstatymo projektas neigiamų pasekmių neturės.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Priimtas Įstatymo projektas neigiamos įtakos korupcijai ir kriminogeninei situacijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Įstatymo projekto nuostatų įgyvendinimas turės teigiamą įtaką verslo sąlygoms ir jo plėtrai. Tikėtina, kad atkūrus asmenims miško žemę atsiras galimybė vystyti miškų ūkiams, tokiu būdu stiprinant šį Lietuvos ekonominį sektorių.

8. Ar įstatymo projektas neprieštaruoja strateginio lygmens planavimo dokumentams:

Įstatymų projektas strateginio lygmens planavimo dokumentams neprieštaruoja.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Priėmus Atkūrimo įstatymo projektą reikės atitinkamai pakeisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. rugsėjo 27 d. nutarimo Nr. 1057 „Dėl Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos“ 3³ punktą. Kitų teisės aktų priimti, keisti ar pripažinti negaliojančiais nereikės.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projektas sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvardinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Įstatymo projektas atitinka Valstybinės kalbos įstatymo ir Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimus. Įstatymo projektas naujų sąvokų nenustato, todėl jų įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka nereikia.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:

Įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, - kas ir kada juos turėtų priimti.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė turi parengti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. rugsėjo 29 d. nutarimo Nr. 1057 „Dėl Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos ir sąlygų“ 3³ punkto pakeitimą.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais):

Įstatymų įgyvendinimui papildomų valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų neprireiks, taip pat nenumatoma ir papildomo lėšų sutaupymo.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimų ar išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

Reikšminiai Įstatymų projektų žodžiai, kurių reikia jiems įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą: „miško žemė“, „nekilnojamasis turtas“, „atlyginimas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.

Teikia:
Seimo nariai